

Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ «ΚΑΙ»

(Για περισσότερα παραδείγματα στον J.D.Denniston, The Greek Particles, και στο συντακτικό του R.Kühner)

Ο σύνδεσμος ‘καί’ μπορεί στην βάση του να είναι συμπλεκτικός, εντούτοις όμως έχει μία πλειάδα σημασιολογικών ιδιαιτεροτήτων οι οποίες τον βγάζουν εντελώς από την ερμηνεία αυτήν και του προσδίδουν άλλες ειδικές κατά περίπτωση. Συνοπτικά η μεταφραστική και σημασιολογική εικόνα του ‘καί’ εμφανίζεται στις εξής υποδιαιρέσεις:

(I) ΩΣ ΚΑΘΑΡΑ ΣΥΝΔΕΤΙΚΟΣ

- (I.1) Ενώνει δυο μέρη με το δεύτερο να έχει εντονότερη σημασία απ’ το πρώτο.
- (I.2) Ενώνει μεταξύ τους ακριβώς ίδιες ή παρόμοιες φράσεις και λέξεις.
- (I.3) Ενώνει δυο μέρη συγκρινόμενα με βάση την ομοιότητα μεταξύ τους.
- (I.4) Ενώνει δυο μέρη παίρνοντας την θέση του διαζευκτικού ‘ή’.
- (I.5) Ενώνει δυο μέρη αντίθετα μεταξύ τους.

(II) ΩΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΣ

- (II.A) Με την επιρρηματική σημασία του ‘*ακόμη και, επίσης*’.

  - (II.A.1) Κλιμακώνει ένα προηγούμενο νόημα με την σημασία του ‘*ακόμη και*’
  - (II.A.2) Αποκλιμακώνει ένα προηγούμενο νόημα μειώνοντας την σημασία του.
  - (II.A.3) Με επιδοτικό τρόπο στην έκφραση ‘*καί τι καί και σε κάποιο βαθμό ακόμη και..*’
  - (II.A.4) Εμφανίζεται σε Αναφορικές προτάσεις
  - (II.A.5) Εμφανίζεται σε Αιτιολογικές προτάσεις
  - (II.A.6) Εμφανίζεται σε Τελικές προτάσεις
  - (II.A.7) Εμφανίζεται σε Συμπερασματικές προτάσεις
  - (II.A.8) Εμφανίζεται σε συγκριτικές προτάσεις ως β’ όρος, μόνο αν στο α’ υπάρχει άρνηση.
  - (II.A.9) Εμφανίζεται σε Υποθετικές προτάσεις:
  - (II.A.10) Απαντά μετά από δεικτικές αντωνυμίες.
  - (II.A.11) Εμφανίζεται σε ερωτηματικές προτάσεις.

- (II.B) Με την επιρρηματική σημασία του ‘*κυρίως, μάλιστα, αποκλειστικά*’.
- (II.Γ) Με επεξηγηματική σημασία ‘*δηλαδή, συνεπώς*’.

  - (II.Γ1) Στην αρχή προτάσεων.
  - (II.Γ2) Στο μέσον των προτάσεων.
  - (II.Γ3) Μεταξύ ονομάτων εκ των οποίων το ένα εκφράζει το ‘μέρος’ και το άλλο το ‘όλον’.

(III) ΩΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟΣ

- (III.A) ‘*καί...καί*’ με την σημασία του ‘*τόσο...όσο*’.
- (III.B) ‘*τε...καί*’ με εσωτερική λογική σχέση των δυο μερών.
- (III.Γ) ‘*τε...τε*’ ή ‘*τε...*’

(IV) ΣΥΝΔΥΑΣΤΙΚΟΣ

- (IV.A) ‘*καί γάρ*’
- (IV.B) ‘*καί γάρ οὖν*’ - ‘*καί γάρ τοι*’

Η διάκριση των σημασιών του ‘καί’ δεν είναι αποτέλεσμα συντακτικών κανόνων, αλλά συνέπεια του κάθε φορά νοήματος, όπως αυτό διαμορφώνεται μέσα στην ροή του λόγου.

(1) ΩΣ ΚΑΘΑΡΑ ΣΥΝΔΕΤΙΚΟΣ

Ως Καθάρα Συνδετικός ο 'καί' έχει την αποστολή να ενώνει συντακτικά λέξεις, φράσεις, προτάσεις, και κάθε είδους νόημα.

(1) Ενώνει το επίθετο 'πολύς' με άλλα επίθετα: «πολλά καὶ κακά, Εὐρ. Ἄνδρ. 953»· «πολλῆς καὶ καλῆς σοφίας, Πλ. Συμπ. 175ε»· «πολλά μοι καὶ ἀγαθὰ γένοιτο, Ξεν. Ἄν. 5,6,4»· «πολλά καὶ μεγάλα, Δ. 28,1»· «παραπλήσιαι καὶ ἔτι πλείους, Θουκ. 3,17,1»· «ξένους προσήκει σοι πολλοὺς δέχεσθαι, καὶ τούτους μεγαλοπρεπῶς, Ξεν. Ἱέρ. 2,5 *πρέπει εσύ να δέχεσαι μισθοφόρους πολλούς, **και αυτούς** με μεγαλοπρέπεια*»· «παλαιοὶ γὰρ καὶ σοφοὶ ἄνδρες, Πλ. Φαῖδ. 235b»· «διπλοῦν καὶ πολλαπλοῦν, Πλ. Τίμ. 75b».

(2) Ενώνει μεταξύ τους όμοιες λέξεις, φράσεις ή νοήματα: «νῦξ εἰσάγει καὶ νῦξ ἀπωθεῖ, Σ. Τρ. 30»· «ἐν μέρει.. καὶ ἐν μέρει... Πλ. Γοργ. 496b»· «τίς ἐπιμέλεια καὶ τίς τάξις, Πλ. Ν. 758ε»· «ἴνα... καὶ ἴνα, Λυσ. 32,22»· «καταβάντες... ἐς Φοινίκην καὶ Φοινίκης ἐς Σιδώνα πόλιν, Ἡρ. 3.1361»· «πᾶς γὰρ ἰατρὸς καὶ πᾶς ἔντεχνος δημιουργός, Πλ. Πολ. 538d».

(3) Ενώνει δυο ομοιόπρωτες λέξεις, εκ των οποίων η δεύτερη επειδή μοιάζει με την πρώτη, θα έπρεπε να ήταν σε δοτική πτώση: «ναυσι παραπλησίαις τὸν ἀριθμὸν καὶ πρότερον, Θουκ. 70,1 *με πλοία τα οποία ήταν περίπου ίδια στον αριθμό **όπως και** προηγούμενως*», αντί για 'ναυσι παραπλησίαις τὸν ἀριθμὸν ταῖς πρότερον *ίδια στον αριθμό με τα προηγούμενα*»· «γνώμησι ἐχρέωντο ὁμοίησι καὶ σύ, Ἡρ. 7,50 *αυτοί είχαν τις ίδιες απόψεις **όπως κι** εσύ*», αντί για: 'γνώμησι ἐχρέωντο ὁμοίησι ταῖς σαῖς ... ὁμοιες με τις δικές σου»· «ὁ τε γνοὺς καὶ μὴ σαφῶς διδάξας ἐν ἴσῳ <ἐστί> καὶ εἰ μὴ ἐνεθυμήθη, Θουκ. 2,60 *εκείνος που γνωρίζει και παρ' όλα αυτά δεν ενημερώνει, βρίσκεται στην ίδια κατάσταση **όπως και** αν χάσει την μνήμη του*», αντί για 'ὁ τε γνοὺς καὶ μὴ σαφῶς διδάξας ἐν ἴσῳ <ἐστί> τῷ μὴ ἐνεθυμηθέντι ... *εἶναι στην ίδια κατάσταση μ' εκείνον που έχασε την μνήμη του*».

(4) Ο 'καί' κάποιες φορές συνδέει δυο έννοιες οι οποίες μεταξύ τους είναι όμοιες ή παρόμοιες, ενώ στην θέση του θα περιμέναμε τον διαζευκτικό 'ή': «τὰ μὲν Πελοποννησίων ἔμοιγε τοιαῦτα καὶ παραπλήσια δοκεῖ εἶναι, Θουκ. 1,143 *και τα θέματα των Πελοποννησίων μου φαίνονται εμένα ότι είναι τέτοια **ή** παρόμοια*»· «ἀπέχει δὲ ἡ Δεκέλεια σταδίου... εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, παραπλήσιον δὲ καὶ οὐ πολλῶ πλέον καὶ ἀπὸ τῆς Βοιωτίας, Θουκ. 7,19,2 *η Δεκέλεια απέχει από την Αθήνα εκατὸν εἴκοσι στάδια, δηλ. ὁμοια **ή** ὄχι περισσότερο και από την Βοιωτία*»· «διελθόντων δὲ ἐτῶν δύο καὶ τριῶν, Θουκ. 1,82,2 *αφού πέρασαν δυο **ή** τρία χρόνια*»· «ἀμάξας τέτταρας καὶ πέντε, Ξεν. Ἱππ. 4,4 *άμαξες τέσσερεις **ή** πέντε*»· «τοῦ δὲ ἀναρμόστου (ἢ ψυχῆ) δειλή καὶ ἄγροικος, Πλ. Πολ. 411a *και η ψυχή του αμόρφωτου ανθρώπου είναι δειλή **ή** ακαλλιέργητη*».

(5) Ο 'καί' συνδέει δυο έννοιες αντίθετες μεταξύ τους προκειμένου να κάνει την αντίθεση αυτήν όσο γίνεται πιο έντονη: «ὕμεῖς δὲ αὐτὸν τὸν ἔργῳ καὶ οὐ λόγῳ τὸν δῆμον ἐγκαταλιπόντα ὡς οὐδὲν ἀδικοῦντα ἀφήσετε; Λυκ. 116 *κι εσεῖς τώρα τον άνθρωπο αυτόν που εγκατέλειψε τον λαό με πράξεις **κι όχι βέβαια** με λόγια, θα τον αθωώσετε σαν να μην έχει κάνει τίποτε το παράνομο;*»· «ἐμὲ ἐχειροτόνησαν καὶ οὐχ ὑμᾶς, Δ. 18,287 *εμένα επέλεξαν με ψηφοφορία, **κι όχι βέβαια** εσάς*»· «ἐδείσατε ὑπὲρ ὑμῶν καὶ οὐχ ἡμῶν τὸ πλέον, Θουκ. 1,74 *φοβηθήκατε πιο πολύ για τον εαυτό σας, **κι όχι βέβαια** για εμάς*».

(II) ΩΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΣ

Στην κατηγορία αυτήν ο ‘καί’ μπορεί να φαίνεται ότι συνδέει δυο μέρη, όμως στην ουσία λειτουργεί πιο πολύ ως ‘επίρρημα’ και η ‘συνδετικότητα’ είτε χάνεται είτε παραμερίζεται εντυπωσιακά. Δυο είναι οι κυρίαρχες σημασίες που έχει ο ‘καί’ ως επίρρημα: (Α) έχει την σημασία του ‘*ακόμη και..., επίσης και*’, (Β) ‘*κυρίως..., και μάλιστα....., και αποκλειστικά*’.

(Α) Ο ‘καί’ με την σημασία του ‘*ακόμη και..., επίσης και...*’

(1) Ο ‘καί’ εμφανίζεται εμπρός από μία λέξη. Δεν συνδέει αυτήν με την προηγούμενη, αλλά έχει την σημασία του ‘*ακόμη και...*’ κλιμακώνοντας το νόημα σε σχέση με ό,τι προηγείται: «δεινὸς γὰρ εὐρεῖν κάε ἀμηχάνων πόρον, Αἰσχ.Πρ. 59 *ικανὸς στο να βρίσκει λύση ακόμη και στα πιο δύσκολα*» «οἳ οὐ μόνον ἀλλήλων ταῦτ’ ἴσασι ν ἅ πασιν ὄρα ν ἔξεστιν, ἀλλὰ καί περὶ ὧν ἀποκρυπτόμεθα μηδὲνα εἰδέναι, καὶ περὶ ἐκείνων πυνθάνονται; Λυσ. 7,18 *οι οποίοι όχι μόνο μεταξύ τους γνωρίζουν αυτά τα οποία επιτρέπεται σε όλους να βλέπουν, αλλά ακόμη και για όσα εμείς κρυβόμαστε ώστε να μη τα ξέρει κανείς, ακόμη και γι’ αυτά παίρνουν πληροφορίες;*».

(2) Εδώ ο ‘καί’ βρίσκεται εμπρός από μια λέξη προκειμένου να μειώσει το νόημά της συγκριτικά με ό,τι έχει προηγηθεί: «οὐ καλῶς λέγεις...εἰ οἷε δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθάναι ἄνδρα ὅτου τι καί σμικρὸν ὄφελός ἐστι, Πλ.Ἀπ.28b *δεν μιλάς σωστά...αν πιστεύεις ότι πρέπει να υπολογίζει τον κίνδυνο να ζήσει ή να πεθάνει ένας άνδρας απ’ τον οποίον μπορεί να προκύψει ακόμη και το πιο μικρό κέρδος*» «ταῦτα γάρ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὔτε ὑμᾶς χρὴ ποιεῖν τοὺς δοκοῦντας καί ὀπηροῦν τι εἶναι, Πλ.Ἀπ.35b *αυτά λοιπόν, Αθηναῖοι πολῖτες, ούτε κι εσείς πρέπει να τα κάνετε, που πιστεύετε ότι ακόμη και την ελάχιστη αξία έχετε*».

(3) Ο ‘καί’ λειτουργεί με ‘επιδοτικό’ τρόπο στην έκφραση ‘καί τι καί’ με την σημασία του ‘*και ως προς κάποιο βαθμό ακόμη και...*’, όπου ο πρώτος ‘καί’ είναι απλώς ‘συνδετικός’, ενώ ο δεύτερο έχει επιρρηματική σημασία επιδοτική: «νομίσαντες δὲ ἀπορεῖν ὅπη διέλθωσιν ἐπεστράτευσαν αὐτοῖς, καί τι καί τοῦ δήμου καταλύσεως ὑποψία, Θουκ.1,07 *έτσι λοιπόν επειδή θεώρησαν ότι εκείνοι βρίσκονταν σε αμηχανία από πιο μέρος να περάσουν, επιτέθηκαν εναντίον τους, αλλά και σε κάποιο βαθμό ακόμη και εξ αιτίας της υποψίας τους για κατάλυση του πολιτεύματος*» «συνήθης (ὁ φύλαξ) ἤδη μοί ἐστι, ὧ Σώκρατες, διὰ τὸ δεῦρο φοιτᾶν, καί τι καί εὐεργέτηται ὑπ’ ἐμοῦ, Πλ.Κρίτ. 43a *ο φύλακας είναι γνώριμος σε εμένα, Σωκράτη, για το γεγονός ότι εδώ συχνάζω, και σε κάποιο βαθμό ακόμη και έχει ευεργετηθεί από εμένα*».

(4) Ο ‘καί’ εμφανίζεται σε αναφορικές προτάσεις με ειδικές σημασίες και συντακτικές μορφές:

(4α) Απαντά αμέσως μετά το αναφορικό με την σημασία του ‘*ακόμη και..., επίσης και...*’, προκειμένου να δείξει ότι η αναφορική πρόταση συνδέεται στενά με την προηγηθείσα προσδιοριζόμενη: «πρῶτον μὲν γὰρ Πολυάρατου θυγάτηρ ἦν, ὅς καί ὑφ’ ὑμῶν ἐτιμάτο, Δ.40,24 *κατ’ αρχήν αυτή ήταν κόρη του Πολυάρατου, ο οποίος ακόμη και από σας τους ίδιους δέχθηκε αξιώματα*» «τουτονὶ δὲ ἀφήσομεν, ὅς καί τὸ σὸν ψήφισμα καὶ τοὺς νόμους, δι’ οὓς οἰκοῦμεν τὴν πόλιν, παραβέβηκεν, Δ.58,56 *έτσι λοιπόν αυτόν εδώ θα τον αφήσουμε ελεύθερο, ο οποίος ακόμη και το δικό σας ψήφισμα και τους νόμους, με τους οποίους οργανώνουμε αυτήν την πόλη, τους έχει παραβιάσει*», όπου ο πρώτος ‘καί’ είναι ‘επιρρηματικός’, ενώ ο δεύτερο είναι καθαρά ‘συνδετικός’. «ἦν δὲ τις Ἀπολλοφάνης Κυζικηνός, ὅς καί Φαρναβάζω ἐτύγχανε ἐκ παλαιοῦ ξένος ὢν, Ξεν.Ἑλλ.4,1,29 *υπήρχε και κάποιος Απολλοφάνης από την Κύζικο, ο οποίος ακόμη και στον Φαρνάβαζο συνέβαινε να είναι φιλοξενούμενος από πολύ παλιά*».

(4β) Ο ‘καί’ βρίσκεται αμέσως μετά το αναφορικό και προσπαθεί να περιορίσει το νοηματικό εύρος της προηγηθείσης προσδιοριζόμενης προτάσεως, όπως θα λέγαμε στα ν.ε. π.χ. ‘θέλω να μάθω τα πάντα, όσα

βέβαια και μπορούν να λεχθούν', όπου ο 'και' μέσα στην αναφορική πρόταση έρχεται να περιορίσει το μεγάλο εύρος που άνοιξε το επίθετο 'πάντα': «Σχεδόν εἴρηχ' ἅ νομίζω συμφέρειν. ὑμεῖς δ' ἔλοισθ' ὅ,τι καί τῇ πόλει καὶ ἅπασι συνοίσειν ὑμῖν μέλλει, Δ. 3,36 *Εγὼ ἔχω ἀναφέρει ὅσα πιστεύω ὅτι εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον μας. Εσεῖς τώρα ἐπιλέξτε ο,τιδήποτε βέβαια και πρόκειται να ωφελήσει τὴν πόλιν και ὅλους σας*», όπου ο πρώτος 'καί' στην αναφορική περιορίζει τις επιλογές του ακροατηρίου μόνο σε ὅ,τι θα ωφελήσει τους ίδιους και την πόλη, ενώ ο δεύτερος 'καί' ως συνδετικός ενώνει τις αντωνυμίες 'ἅπασι ~ ὑμῖν'.

(4γ) Ο 'καί' με την σημασία του 'ὥστε να..., που να... ' επιτείνει την στενή σχέση μεταξύ προσδιοριζόμενης και αναφορικής προτάσεως με την λογική ὅτι η αναφορική εμφανίζεται ως το 'αποτέλεσμα' της προσδιοριζόμενης: «Ἐξ ὧν δὴ καί ἐμίση τὸν Σωκράτη ὁ Κριτίας, Ξεν.Ἀπ. 1,2,31 *Και γι' αὐτούς τους λόγους σαν αποτέλεσμα ὁ Κριτίας μισοῦσε τὸν Σωκράτη*» «ἢ νόσος ἤρξατο εὐθύς, καὶ ἐς μὲν Πελοπόννησον οὐκ ἐσῆλθεν, ὅ,τι καί ἄξιον εἰπεῖν, Θουκ. 2,54,5 *και η ασθένεια ξεκίνησε αμέσως, ὁμως στην Πελοπόννησο δεν πέρασε, στον βαθμό που να είναι ἄξιο ὥστε να το ἀναφέρουμε*».

(4δ) Ο 'καί' απαντά σε εκφράσεις τους τύπου: 'ὥσπερ καί...οὕτω καί...' ἢ 'ἅπερ καί...ταῦτα καί...' ἢ 'ὡς δὲ...καί...' δίνοντας την ν.ε. ερμηνεία του: 'ὅπως και...έτσι και...', ἢ 'αὐτὰ που και...αὐτὰ και...', ἢ 'ὅπως ακριβώς...και...': «εἰ οὖν, ὥσπερ καί τῶν ἄλλων ἔργων οἱ διδάσκαλοι τοὺς μαθητὰς μιμητὰς ἑαυτῶν ἀποδεικνύουσιν, οὕτω καὶ σὺ τοὺς συνόντας διαθήσεις, Ξεν.Ἀπ. 1,6,3 *Εάν λοιπόν, ὅπως και τῶν ἄλλων δραστηριοτήτων οἱ δάσκαλοι κάνουν τοὺς μαθητὲς τοὺς μιμητὲς δικούς τους, ἔτσι και σὺ θα κάνεις τοὺς συντρόφους σου*» «καὶ ἡμῖν ταῦτὰ δοκεῖ, ἅπερ καί βασιλεῖ, Ξεν. Ἀν.2,1,22 *και εμεῖς τα ἴδια ακριβῶς πιστεύουμε, αὐτὰ ὅπως και ὁ βασιλιάς πιστεύει*» «ὡς δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς, καί ἐχώρουν εὐθύς, Θουκ. 2,93 *ὅπως ακριβῶς ἀποφάσισαν, με τον ἴδιο τρόπο προχωροῦσαν αμέσως*» «καὶ οὕτω διὰ ταῦτα ἐγράφη εἰς τὴν μίσθωσιν προσοφείλων ὁ Πασίων ἕνδεκα τάλαντα, ὥσπερ καί μεμαρτύρηται ὑμῖν, Δ. 36,6 *συνεπῶς ακριβῶς γι' αὐτούς τους λόγους γράφτηκε στο συμβόλαιο ὁ Πασίων ὅτι χρωστά ἔντεκα τάλαντα, ὅπως και έχει ἀποδειχθεῖ με μάρτυρες ἐνώπιόν σας*». Ἐνίοτε απαντᾶ χωρίς το 'οὕτω' στην προσδιοριζόμενη πρόταση: «ἴστε γὰρ ταῦτα ὥσπερ καί ἐγὼ, Ξεν.Ἑλλ. 1,6,5 *τα γνωρίζετε αὐτὰ, ὅπως και ἐγὼ*»

(4ε) Εδώ απαντᾶ πάλι ἡ ἴδια ἐκφραση με τὴν προηγούμενη 'ὥσπερ καί', ἀλλὰ με τὸν 'καί' να εἶναι 'αντεστραμμένος', με τὴν ἔννοια ὅτι ἡ θέση του δεν ἀνήκει στην αναφορική, ἀλλὰ στην προσδιοριζόμενη: «τὴν μητέρα ὥσπερ καί σὲ τυπτήσω, Ἀρ.Νεφ. 1443 *θα χτυπήσω τὴν μητέρα ὅπως κι ἐσένα*», ἀντὶ να πει 'καὶ τὴν μητέρα τυπτήσω, ὥσπερ καὶ σὲ'. «ὅσα οἶδα καί ἐγὼ πάντα ἐπιστήση, Σοφ.Ο.Κ.53 *ὅσα ἐμαθα και ἐγὼ, ἐσύ θα τα γνωρίσεις*», ἀντὶ γιὰ 'ὅσα οἶδα ἐγὼ καὶ σὺ πάντα ἐπιστήση'.

(5) Ο 'καί' βρίσκεται σε Αιτιολογικές προτάσεις δίνοντας τὴν ἔννοια τῆς 'προσθετικότητας' (*ἀκόμη και..., ἐπίσης και..., ἐκτὸς τῶν ἄλλων και...*): «Χειρίσοφος μὲν ἠγεῖτο, ἐπειδὴ καί Λακεδαιμόνιος ἐστίν, Ξεν.Ἀν.3,2,37 *στην ηγεσία βρισκόταν ὁ Χειρίσοφος, γιατί ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἦταν και Λακεδαιμόνιος*» «Ἄλλὰ χρὴ ποιεῖν ταῦτα, ἐπειδὴ γε καί σὺ κελεύεις, Πλ.Λύσ.211b *Ὅμως πρέπει να τα κάνουμε αὐτὰ, αφού βέβαια κι ακόμη κι ἐσύ τα προστάξεις*».

(6) Ο 'καί' απαντᾶ και μέσα σε Τελικές προτάσεις πάλι με τὴν ἴδια σημασία του 'ἀκόμη και..., ἐπίσης και...': «συγχωρῶ, ἵνα σοι καί περανθῇ ὁ λόγος, Πλ.Γοργ. 501c *συμφωνῶ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων γιὰ να τελειώσει και ὁ λόγος σου*», που σημαίνει ὅτι ὁ Καλλικλῆς θα εἶχε και 'ἄλλους' λόγους ἐκτὸς ἀπὸ τὸ να τελειώσει τὸν λόγο του ὁ Σωκράτης: «πειρῶ εἰπεῖν, ἵνα καί γένηταί σοι μελέτη, Πλ.Μέν. 75a *προσπάθησε να μιλήσεις, ἐκτὸς τῶν ἄλλων και γιὰ να ἐξασκηθεῖς*».

(7) Ο ‘καί’ βρίσκεται μέσα σε Συμπερασματικές προτάσεις με την ίδια, όπως προηγουμένως, σημασία της ‘προσθετικότητας’: «τὰ δόρατα ἐξηκόντιζον, ὥστε καὶ ἀπέθανεν Ἀλύπητος, Ζεν.Ἑλλ.5,452 *εκτόξευαν τα δόρατα, με συνέπεια ακόμη και να πεθάνει ο Αλύπητος*», δηλ. εκτός των όποιων τραυματισμών θα είχε: «πῶς οὖν θανοῦμεν, ὥστε καὶ δόξαν λαβεῖν; Εὐρ.Ἑλ.841 *πὼς λοιπὸν θα πεθάνουμε, με συνέπεια ακόμη και την δόξα να αποκτήσουμε;*», δηλ. εκτός των συνεπειών του θανάτου.

(8) Ο ‘καί’ απαντά σε συγκρίσεις παίρνοντας την θέση του β’ όρου συγκρίσεως. Βασική προϋπόθεση είναι να υπάρχει στον α’ όρο άρνηση: «οὔτε γάρ ποτε μητρὸς σύ γ’ ἦσθα μᾶλλον ἢ καὶ ἐμοῦ φίλος, Σοφ.Ἡλ.1146 *και ποτέ εσύ δεν ήσουν περισσότερο της μητέρας μου απ’ ό,τι επίσης και δικός μου φίλος*» «ἐζητεῖτο οὐδέν τι μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἄλλων ἢ καὶ ὑπ’ ἐμοῦ, Ἄνδ.5,23 *δεν καταζητούνταν καθόλου περισσότερο από τους άλλους, απ’ ό,τι επίσης και από εμένα*» «αἰδῶς δὲ οὐδέν μᾶλλον ἀγαθὸν (ἐστί) ἢ καὶ κακόν, Πλ.Χαρ. 161b *η ντροπή δεν είναι καθόλου περισσότερο αγαθό απ’ ό,τι είναι ακόμη και κακό*», δηλ. η ντροπή περιέχει μέσα της καλό και κακό, αλλά σε καμία περίπτωση το καλό δεν υπερτερεί του κακού.

(9) Ο ‘καί’ εμφανίζεται σε υποθετικές προτάσεις με τις εξής συντακτικές μορφές: (α) ‘εἰ καί...’ με σημασία εναντιωματική, (β) ‘καὶ εἰ...’ με την σημασία της ακραίας υποθετικής παραχώρησης, (γ) ‘εἴ τις καὶ ἄλλος’ με την επιρρηματική σημασία του ‘αὐτός περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον’:

(9α) «μήτε ἐμὲ δι’ ὀργῆς ἔχετε. ..εἰ καὶ ἐπελθόντες οἱ ἐναντίοι ἔδρασαν ἅπερ εἰκὸς ἦν, Θουκ. 2,64,1 *μην οργίζεστε με εμένα...έστω κι αν οι εχθροί με το να επιτεθούν έκαναν αυτά που περιμέναμε*» «στέγαι δὲ εἰ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς εἰσιν, ἀλλὰ μὰ Δι’ οὐχ ἵπποις, Ζεν.Κύρ. 6,1,14 *όμως έστω κι αν υπάρχουν στέγαστρα για μας, μα τον Δία δεν υπάρχουν για τα άλογά μας*»

(9β) «ξίφος λαβοῦσα, καὶ εἰ μέλλω θανεῖν, κτενῶ σφε, Εὐρ.Μήδ. 393 *εγώ παίρνοντας ένα ξίφος, ακόμη και αν πρόκειται να πεθάνω, θα τα σκοτώσω*».

(9γ) «εἴ τις καὶ ἄλλος ἀνὴρ, καὶ Κῦρος ἀξιός ἐστι θαυμάζεσθαι, Ζεν.Κύρ. 5,16 *περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον άνδρα και ο Κύρος είναι άξιος στο να θαυμάζεται*» «ἐπίσταται δ’ εἴ τις καὶ ἄλλος, Ζεν. 1, 4,15 *αὐτός γνωρίζει περισσότερο ακόμη και από τον οποιονδήποτε άλλον*».

(10) Ο ‘καί’ βρίσκεται μετά από δεικτικές αντωνυμίες και ισοδυναμεί με την αντίστοιχη περίπτωση των αναφορικών (Π.Α.4.1), π.χ. ‘ταῦτα καὶ ποιῶ ἐγώ = ἅ καὶ ποιῶ ἐγώ = *αυτά επίσης τα κάνω εγώ*’: «τῶνδε γάρ χάριν καὶ δεῦρο ἔβημεν, Σοφ.Ο.Τ.148 *για χάρη αυτών ακόμη και εδώ ήρθαμε*» «τοῦτο γάρ τοι, ἔφη, καὶ θαυμαστὸν ἐστί, Ζεν.Ἀπ.3,5,16 *αυτό εδώ λοιπὸν, εἶπε, ακόμη και αξιοπερίεργο είναι*», δηλ. εκτός των άλλων είναι και αξιοπερίεργο: «τοῦτο δὴ καὶ μέλλω λέγειν, Δ.41,27 *αυτό λοιπὸν επίσης και πρόκειται να πω*» «διὰ ταῦτα δὲ καὶ εὐδοξοτάτη εἶναι πρὸς τῶν πόλεων αὕτη ἡ βιοτεία, Ζεν.Οἰκ.6,10 *γι’ αυτούς του λόγους λοιπὸν επίσης και ιδιαίτερος τιμητικός είναι για τις πόλεις αυτός ο τρόπος ζωής*».

(11) Ο ‘καί’ απαντά σε Ερωτηματικές προτάσεις κάτω από διαφορετικές συντακτικές μορφές: (α) στην αρχή των ερωτήσεων πριν το ερωτηματικό ζητώντας διευκρινίσεις πάνω σε ό,τι πριν λίγο εἶπε ο συνομιλητή, (β) στην αρχή των ερωτήσεων χωρίς όμως τώρα να ακολουθεί ερωτηματικό, και δείχνει ‘έκπληξη’, (γ) βρίσκεται μετά το ερωτηματικό δίνοντας έμφαση στην λέξη εκείνη που είναι εμπρός στο ‘καί’.

(11α) «—Τούτου σοι δεῖ μέλειν. —Καὶ τίνα δὴ ἐγώ, ᾧ πάτερ, ὀδὸν ἰὼν τοῦτο πράττειν ἰκανὸς ἔσομαι; Ζεν.Κύρ. 1,6,16 —*Αυτό το πράγμα πρέπει εσένα να σε απασχολεί. — Και ποιό δρόμο εγώ, πατέρα, παίρνοντας θα είμαι ικανός να το πραγματοποιήσω αυτό;*», όπου η ερώτηση του Κύρου στον πατέρα του στοχεύει ακριβώς στην καλύτερη πληροφορήσή του.

(11β) «— Σῶσον σεαυτήν. Οὐ φθονῶ σ' ὑπεκφυγεῖν. — Οἷμοι τάλαινα, καὶ ἀμπλάκω τοῦ σοῦ μόρου; Σοφ.Ἀντ. 554 — Σώσε τον εαυτό σου. Δεν με νοιάζει να γλιτώσεις εσύ. — Αλλοίμονό μου την δύστυχη, καὶ να ξεκόψω από την δική σου μοίρα;», όπου η όταν η Αντιγόνη καλεί την Ισμήνη να μη πάρει μέρος στην δική της περιπέτεια, εκείνη με την ερώτησή της δείχνει την έκπληξη της.

(11γ) «Καὶ μοι λέγε τί καὶ ποιοῦντά σε φησι διαφθείρειν τοὺς νέους; Πλ.Εὐθ.3α *Πες μου τι ακριβῶς επειδὴ ἔκανες, ισχυρίζεται εκείνος ὅτι εσύ καταστρέφεις τοὺς νέους;*», ο Σωκράτης μόλις πριν λίγο εἶπε στον Ευθύφωνα ὅτι ο Μέλητος τον κατηγορεῖ για διαφθορὰ της νεολαίας, και ο Ευθύφρων τον ρωτᾷ ρίχνοντας το βάρος της ερώτησης ὄχι στο 'τι' ἀλλὰ στο 'κάνοντας'.

(B) Ο 'καί' ὡς Επιρρηματικός με την σημασία του 'και κυρίως..., και μάλιστα...'. Ο 'καί' με αυτήν την σημασία απαντά:

(α) εμπρός από επίθετα και επιρρήματα, ὅπως εἶναι τα 'καὶ λίαν, καὶ σφόδρα, καὶ κάρτα, καὶ μάλα, καὶ τρίς, καὶ πολὺς, καὶ πᾶς, καὶ πρῖν, καὶ πάλαι, καὶ χθές, καὶ αὐτίκα, καὶ ἤδη, καὶ ὄψε, καὶ πάλιν, καὶ πρώην, καὶ νῦν, καὶ ἔτι, καὶ ὥς, καὶ οὕτως, καὶ ἔπειτα, καὶ μόνος, καὶ εἷς'. (β) εμπρός από εμπροθέτους προσδιορισμούς, αντωνυμίες και ρήματα.

(α) «διὸ καὶ σφόδρα δεῖ τῶν λοιπῶν ὑμᾶς, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, φροντίσαι, Δ.1,11 *γι' αὐτόν τον λόγο καὶ κυρίως με ιδιαίτερη ἔνταση πρέπει εσεῖς να ενδιαφερθεῖτε για τα υπόλοιπα, Αθηναῖοι πολῖτες*» «καὶ νῦν, οὐ λέγει τις τὰ βέλτιστα, Δ.3,18 καὶ κυρίως τῶρα κανεῖς δεν λέει τα σωστά πράγματα» «λέγεται γὰρ δὴ...καὶ πολὺ τοῦτο τὸ ῥῆμα, Πλ.Πολ.562c *λέγεται καὶ ιδιαιτέρως πολὺ αὐτὴ ἡ λέξις*» «ἡγοῦμαι δὲ Φιλοκράτει δύο εἶναι καὶ μόνας ἀπολογίας, Λυσ. 29,5 *πιστεύω λοιπὸν ὅτι στο Φιλοκράτη υπάρχουν δυο καὶ μάλιστα μοναδικές ἀπολογίες*». (β) «ἃ χρὴ πάντας ἐνθυμουμένους μὴ τοῖς τούτων λόγοις πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν, Λυσ. 25,13 *πρέπει λοιπὸν με το να θυμόσαστε αὐτὰ τα γεγονότα να μη πιστεύετε στα λόγια εκείνων, ἀλλὰ κυρίως με βάση τις πράξεις τους να κάνετε την ἔρευνα*» «ἀτὰρ τί καὶ πρὸς ἐμὲ λέγεις ταῦτα; Ζεν. Ἀν.7,7,10 *για ποιὸν λόγο λοιπὸν κυρίως σε ἐμένα απευθύνεις αὐτές τις κουβέντες;*» «τούτου ἕνεκα καὶ γενέσθω ὅ,τι βούλεται, Ζεν.Κύρ. 3,1,9 *γι' αὐτόν τον λόγο κι ας γίνεῖ ὅτι εκείνος θέλει*».

(Γ) Ο 'καί' ὡς Επιρρηματικός σε θέση και λειτουργία ἐπεξήγησης με την σημασία του 'δηλαδή..., συνεπώς...'. Διακρίνεται σε δυο κατηγορίες: (1) ὅταν με τον 'καί' ξεκινᾷ περίοδος λόγο ἢ πρόταση, (2) ὅταν βρίσκεται στο μέσον των προτάσεων, (3) ὅταν βρίσκεται μεταξύ ονομάτων εκ των οποίων το ἓνα εκφράζει το 'μέρος' και το ἄλλο το 'όλον'.

(1) ο 'καί' βρίσκεται στην αρχὴ των περιόδων ἢ των προτάσεων εισάγοντας ἐπεξήγηση για ὅ,τι ἔχει προηγηθεῖ: «τούς γε μέντοι ἀγαθοὺς εἰς πόλεμον ὠμολόγητο (ὁ Κύρος) διαφερόντως τιμᾶν. Καὶ πρῶτον μὲν ἦν αὐτῷ πόλεμος πρὸς Πισίδας, Ζεν.Ἀν.1,9,14 *ο Κύρος ἦταν ομολογούμενο ὅτι τιμούσε ιδιαίτερώς εκείνους που ἦταν γενναῖοι στην μάχη. Ἔτσι λοιπὸν για πρώτη φορά πολέμησε ἐναντίον των Πισίδων*» «ἔτι δὲ καθημένων τῶν στρατιωτῶν προσέρχεται Κοιρατάδας Θηβαῖος...Καὶ τότε προσελθὼν ἔλεγεν... Ζεν.Ἀν.7,1,33 *και ενώ οι στρατιώτες ἀναπαύονταν πλησιάζει ο Κοιρατάδας ο Θηβαῖος...Ἔτσι λοιπὸν πλησίασε και εἶπε...*» «φιλοθηρότατος (ὁ Κύρος) ἦν καὶ πρὸς τὰ θηρία μέντοι φιλοκινδυνότατος. Καὶ ἄρκτον ποτὲ ἐπιφερομένην οὐκ ἔτρεσεν...Ζεν.Ἀν.1,9,6 *ο Κύρος ἀγαπούσε πολὺ το κυνήγι και προτιμούσε τους κινδύνους με τα ἀγρία ζῶα. Ἔτσι λοιπὸν ὅταν κάποτε του ἐπιτέθηκε μία ἀρκούδα, εκείνος δεν την χτύπησε...*»

(2) Ο 'καί' απαντά στο μέσον προτάσεων και επεξηγεί ή διευκρινίζει θέσεις ή απόψεις που λίγο πριν παρουσιάστηκαν: «πλήν Ἀριστογείτονος τουτουὶ καὶ τῆς τούτου πονηρίας, Δ.26,4 *εκτός από αυτόν εδὼ τον Αριστογείτονα, δηλ. εκτός από την κακία του*», όπου φαίνεται πως η γενική 'τῆς τούτου πονηρίας' έρχεται διευκρινιστικά στο πρόσωπο του Αριστογείτονα.

(3) Ο 'καί' ενώνει δυο νοήματα εκ των οποίων το ένα είναι το 'μέρο' και το άλλο το 'όλον', ή και αντιστρόφως: «Περικλῆς δὲ λαβὼν ἐξήκοντα ναῦς..., , ᾧχετο κατὰ τάχος ἐπὶ Καύνου καὶ Καρίας, Θουκ. 1,116,3 *και ο Περικλής πήρε εξήντα πλοια και προχώρησε γρήγορα εναντίον της Καύνου και της Καρίας*», όπου όμως η Καύνος είναι μέρος της Καρίας: «ὡς δ' εὐδαίμων ἐν Ἀθηναίοις καὶ Ἑλλησιν γενήσει, Ἄρ. Νεφ. 413».

(III) ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟΣ

Ο 'καί' σε αυτήν την κατηγορία αντιστοιχείται με κάτι που κατά κανόνα προηγείται στον λόγο. Παρουσιάζεται σε συνδυασμό με άλλον, δεύτερο 'καί', ή και με άλλα μόρια.

(A) 'καί...καί' με την σημασία του 'τόσο...όσο'.

«ἄρχοντες μὲν εἰσὶ καὶ οἱ βουκόλοι τῶν βοῶν καὶ οἱ ἵπποφορβοὶ τῶν ἵππων, Ξεν.Κύρ. 1,1,2 *επιστάτες είναι τόσο οι βοσκοὶ των βοδιῶν όσο και οι ιπποτρόφοι των αλόγων*» «καὶ ἐγὼ καὶ ἐσὺ καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι πάντες, Πλ. Εὐθ.7d *τόσο ἐγὼ όσο κι ἐσύ και οι υπόλοιποι ἄνθρωποι*» «ἔξυνεκφέρει δὲ ὁ βουλόμενος καὶ ἀστῶν καὶ ξένων, Θουκ.2,34,4 *και ακολουθεὶ την τελετὴ ὅποιος θέλει τόσο από τους Αθηναίους πολίτες όσο και από τους επισκέπτες*».

(B) 'τέ...καί' όπου οι δυο αυτοί συμπλεκτικοὶ σύνδεσμοι ενώνουν με στενή εσωτερική σχέση δυο λέξεις, η οποία διακρίνεται στα εξής: (1) το δεύτερο σκέλος του 'καί' εκφράζει το λογικό 'αποτέλεσμα' του πρώτου με τον 'τε', (2) τα δυο σκέλη είναι αντίθετα μεταξύ τους, και δίνουν την ερμηνεία του 'είτε...είτε', (3) το δεύτερο σκέλος εμφανίζεται σε σχέση εναντίωσης με το πρώτο, (4) στην έκφραση 'ἄλλως τε και' με την σημασία της 'επίδοσης' (ακόμη και):

(1) «ἐὰν ὁ πύκτης τῆ πυκτικῆ μὴ καλῶς χρῆταί τε καὶ ἀδικῆ, Πλ.Γοργ. 460d *αν ο παλαιστής δεν εφαρμόζει τους κανόνες της πυγμαχίας με συνέπεια να κάνει παραβάσεις*», όπου το 'καὶ ἀδικῆ' εμφανίζεται ως το λογικό αποτέλεσμα του 'μὴ καλῶς χρῆταί τε...'. «λέξατε οὖν πρὸς με τί ἐν νῶ ἔχετε ὡς φίλον τε καὶ εὖνουν, Ξεν.Ἄν.3,32 *πεῖτε λοιπὸν σε ἐμένα τι ἔχετε στον νου σας ως καλὸ και συνεπῶς ευνοϊκό*»

(2) «ἄλλ' οἱ μὲν πλεῖστοί φασιν ὑπὸ τε τῶν ὀρνίθων καὶ τῶν ἀπαντῶντων ἀποτρέπεσθαί τε καὶ προτρέπεσθαι, Ξεν.Ἄπ.1,1,4 *ὁμως οι περισσότεροι ἄνθρωποι ισχυρίζονται ὅτι από τα πουλιά ή από ὅ,τι συναντήσουν είτε παρακινούνται είτε αποτρέπονται να κάνουν κάτι*» «(οἱ Ἀθηναῖοι) κρατοῦντες τε τῶν ἐχθρῶν ἐπὶ πλεῖστον ἐξέρχονται καὶ νικῶμενοι ἐπ' ἐλάχιστον ἀναπίπτουσι, Θουκ.1,70,5 *οι Αθηναῖοι είτε αν νικήσουν τους αντιπάλους τους, εκστρατεύουν ὅλο και περισσότερο, είτε αν ηττηθῶν να υποχωροῦν ελάχιστα*», δηλ. το ὅτι οι Αθηναῖοι εκστρατεύουν ὅλο και περισσότερο αν νικήσουν, αυτό έχει ως συνέπεια να υποχωροῦν σπανίως.

(3) «καὶ ἤδη τε ἦν ἐν μέσῳ ἡμέρας καὶ οὐπῶ καταφανεῖς ἦσαν οἱ πολέμιοι, Ξεν. Ἄν.1,8,8 *ἤδη εἶχε φτάσει το μέσον της ἡμέρας, και παρ' ὅλα αυτά οι αντίπαλοι δεν είχαν εμφανιστεῖ*».

(4) Η ‘επίδοση’ στην έκφραση ‘άλλως τε καί’ οφείλεται στο γεγονός ότι ο ‘τε’ μετασχηματισμένος σε ‘καί’ περνά εμπρός, και έχουμε πλέον ‘καί άλλως καί... και αλλιώς, αλλά κυρίως..’: «τὴν γὰρ Θεσσαλίαν ἄλλως τε οὐκ εὐπόρον ἦν διέναι ἄνευ ἀγωγῶν καί μετὰ ὄπλων γε δὴ, Θουκ. 4,78,2 *την Θεσσαλία και αλλιώς* δεν ήταν εύκολο να την διαπεράσεις κάποιος χωρίς οδηγό, αλλά κυρίως με όπλα». «δοκεῖ δέ μοι τοῦτο κρεῖττον εἶναι ἢ δέεσθαι τινος ἀνθρώπων, ἄλλως τε καί μηδὲν ἔχοντα, ἐφ’ ὅτῳ ἂν δανειζοίμην, Ξεν. Ἀπ. 2,8,1 *μου φαίνεται ότι αυτό πολύ πιο σοβαρό από το να ζητήσω την βοήθεια κάποιου ανθρώπου, και για άλλους λόγους, αλλά και κυρίως* διότι δεν ἔχω κανένα, ἀπ’ τον οποίον να πάρω δάνειο».

(Γ) ‘τὲ...τε’ ἢ ‘τε’: Σε κάποιες περιπτώσεις ἀπαντᾷ ο ‘τε’ σε ἐπανάληψη ἐνῶ ο ‘καί’ ἀπουσιάζει. Σ’ αὐτὴν τὴν περίπτωση τὸ νόημα ταυτίζεται με τὴν ν.ε. ἐκφραση ‘ἀφ’ ἐνός...και ἀφ’ ἐτέρου’: «ἐλείποντο τῶν στρατιωτῶν οἱ τε διεφθαρμένοι ὑπὸ τῆς χιόνος τοὺς ὀφθαλμοὺς, οἱ τε ὑπὸ τοῦ ψύχους τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν ἀποσσηπότες, Ξεν. Ἀν. 4,5,12 *απουσίαζαν από τους στρατιώτες εκείνοι που είχαν καταστραφεί ἀφ’ ἐνός* στα μάτια τους ἀπὸ τὸ χιόνι, και ἀφ’ ἐτέρου ὅσοι εἶχαν σαπίσει στα δάχτυλα των ποδιῶν τους ἀπὸ τὸ κρύο». Ορισμένες βέβαια φορές ἀπαντᾷ ο ‘τε’ μόνος του ἀπλῶς γιὰ νὰ δώσει ἐμφαση στὸ νόημα τῆς λέξεως που εἶναι πρὶν ἀπ’ αὐτόν: «πυθομένη δ’ ἐκείνη ἀφικνεῖται μέλαν τε ἱμάτιον ἡμφιεσμένη, Λυσ. 13,40 *ὅταν ἐκείνη πληροφορήθηκε ἔρχεται ντυμένη και* με ἓνα μαύρο μανδύα». Ὅταν ὁμῶς ο μόνος ‘τε’ ἐνώνει προτάσεις, τότε λειτουργεῖ ὡς ἐπεξηγήση στὴν προηγούμενη πρόταση: «ὁ δὲ ἐχαλέπαινε...ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐκ τοῦ μέσου ἐξίστασθαι, Ξεν. Ἀν. 1,5,14 *εκείνος βρισκόταν σε δυσκολίες...έτσι λοιπόν διέταξε αὐτόν νὰ σηκωθεί ἀπὸ τὴν μέση*»

(IV) ΣΥΝΔΥΑΣΤΙΚΟΣ

Ο ‘καί’ συνδυάζεται με μόρια και δημιουργεῖ τῆς ἐκφράσεις: (Α) ‘καί γάρ’ ἢ ‘καί...γάρ’, (Β) ‘καί γάρ οὖν’,

(Α) ‘καί γάρ’: ο συνδυασμός αὐτός ἀντιστοιχεῖ στὴν ν.ε. ἐρμηνεία ‘και ἀκόμη.../ἐπίσης’, ἢ ‘και ὄντως.../πράγματι’: «οὐκ, ᾧ κάκιστε, καί γάρ ἂν πέτρου / φύσιν σύ γ’ ὀργάνειας, ἐξερεῖς ποτέ; Σοφ.Ο.Τ.333-4 *ἀθλιες ἄνθρωπε, δεν θα μιλήσεις κάποια στιγμή, διότι ἀκόμη κι ἓνα χαρακτήρα ἀπὸ πέτρα μπορεί νὰ ἐξοργίσεις*» «ἐγὼ φράσω. Καί γάρ ἄνους ἐφόνευσα, Σοφ.Ο.Κ.547 *ἐγὼ θα μιλήσω. Διότι πράγματι σκότωσα χωρίς νὰ τὸ γνωρίζω*».

(Β) ‘καί γάρ οὖν’ - ‘καί γάρ τοι’: οἱ συνδυασμοὶ αὐτοὶ ἔχουν τὴν ν.ε. ἐρμηνεία ‘και συνεπώς, ἀρα λοιπόν’: «ἀπέδειξεν αὐτὸν ὅτι περὶ πλείστου ποιοῖτο...μηδὲν ψεύδεσθαι. Καί γάρ οὖν ἐπίστευον μὲν αὐτῷ αἱ πόλεις, Ξεν. Ἀν. 1,9,8 *φάνερωσε τον εαυτό του ότι ενδιαφερόταν πολύ...νὰ μὴ ἀποδειχθεῖ ψεύτης. Ἀρα λοιπόν οἱ πόλεις εἶχαν ἐμπιστοσύνη σ’ αὐτόν*» «ὥστε διέκειντο πρὸς αὐτόν οἱ στρατιῶται ὥσπερ παῖδες πρὸς δάσκαλον. Καί γάρ οὖν φιλία μὲν καὶ εὖνοια ἐπομένους οὐδέποτε εἶχεν, Ξεν. Ἀν. 2,6,13 *συνεπώς οἱ στρατιῶτες συμπεριφέροντας ἀπέναντί του ὅπως οἱ μαθητὲς στὸν δάσκαλο. Ἐτσι λοιπόν ἐκεῖνος ποτέ δὲ εἶχε κάποιους νὰ τὸν ἀκολουθοῦν γιὰ τὴν εὖνοιά του και τὴν φιλία του*» «Ὁ Φίλιππος γινώριζε πολὺ καλὰ νὰ ἀντιμετωπίζει τοὺς Ἕλληνας και τοὺς βαρβάρους. Καί γάρ τοι συνέβη διὰ τὸ γινῶναι περὶ τούτων αὐτὸν ἰδίως καὶ τὴν βασιλείαν γεγενῆσθαι πολὺ τῶν ἄλλων ἐξηλλαγμένην, Δ.5,108 *Ἐτσι λοιπόν* συνέβη ὥστε ἐξ αἰτίας του ὅτι ἐκεῖνος γινώριζε γι’ αὐτοὺς, ὁ ἴδιος ἀλλὰ και τὸ βασιλικὸ καθεστὼς νὰ γίνῃ ἀρκετὰ διαφορετικὸ ἀπὸ τὰ ἄλλα».